

14.10.2015

VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Kunta- ja terveysjaosto

Asia: Asiantuntijakutsu kunta- ja terveysjaostoon 15.10.2015; HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausuntoa käsitellessään hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 ja sen puitteissa veteraanipalveluiden rahoitusta.

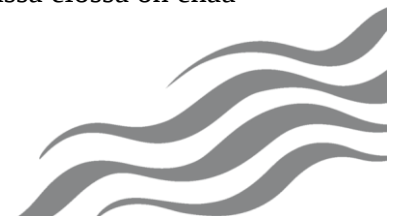
Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut veteraanimäärärahoja vuoden 2016 talousarvioesitykseen yhdessä Valtiokonttorin kanssa, joka vastaa veteraanietuuksien toimeenpanosta ja ohjauksesta kuntiin päin. Valtakunnallinen rintamaveteraaniasiain neuvottelukunta on myös lähettänyt oman esityksensä valmisteluun.

Sosiaali- ja terveysministeriön määrärahaesitys vuodelle 2016

Veteraanien tukemiseen vuodelle 2016 ehdotetaan 231,9 milj. euroa. Tästä 117,9 milj. euroa on tarkoitettu sotilasvammakorvauksiin, 60 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 20,6 milj. euroa rintamalisiin ja 25,4 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen. Rintamaveteraanien kuntoutusmäärärahan taso veteraania kohden nousisi noin 50 euroa verrattuna vuoden 2015 tasoon. Sotainvalidien määrärahassa on huomioitu kunnallisiin avopalveluihin oikeuttavan haitta-asterajan alentaminen sotainvalideille 20 prosentista 15 prosenttiin 1.7.2015. Tämän kustannusvaikutus on ensi vuodelle lisäystä 5 milj. euroa. Sotilasvammalain mukaisten avohuoltopalvelujen kustannusten korvaamiseen osoitetaan 30 milj. euroa.

Veteraanietuuksia ja palveluja kehitetään hallitusohjelman ja sosiaali- ja terveysministeriön veteraanipoliittisten tavoitteiden mukaisesti vuosille 2015 - 2020. Sotiemme veteraanien, kuten kaikkien iäkkäiden henkilöiden osalta, on tärkeää tukea kotona selviytymistä mahdollisimman pitkään asumista tukevin avopalveluin ja monipuolisen avokuntoutuksen keinoin. Sotainvalidien kohdalla prioriteetteina ovat kunnallisiin avopalveluihin oikeuttavan haitta-asterajan alentaminen 10 %:iin (nyt 15 %) sekä puolisojen ja leskien kuntoutusmahdollisuuksien parantaminen. Rintamaveteraanien osalta tärkeintä on arvioida veteraanikuntoutusmäärärahan riittävä taso ja kuntien monipuoliset kuntoutusmallit. Veteraanien hyvä hoito ja itsenäisen selviytymisen tuki edellyttävät etuuksien voimassaoloa vielä 2020-luvun ajan.

Elämme Suomen vuosina 1939 – 1945 käymien sotien veteraanien vanhuudenhuollon viimeisiä vuosia. Vuoden 2015 lopussa elossa on enää

noin 21 000 veteraania, miehiä 12 500 ja naisia noin 9 500. Sotainvalideja veteraaneista on noin 2 600 henkilöä. Keski-ikä on 91 vuotta.

Kunnat vastaavat rintamaveteraanien kuntoutuksesta

Valtiokonttori jakaa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja samasta määrärahasta toteutettaviin kunnallisiin, kotiin vietäviin avopalveluihin tarkoitetut määrärahat vuosittain kunnille kahdessa erässä. Suurin osa-rahoista jaetaan heti vuoden alussa, mutta tarkoituksenmukaisuussyistä on neljä vuotta sitten siirrytty menettelyyn, jolla syyskuussa tapahtuvassa ns. lisäjaossa täydennetään alkuvuoden jakoa. Tähän syyskuun jakoon lisätään edelliseltä vuodelta kunnista palautuneet rahat. Ne kunnat, joilla raha ei ole riittänyt heille tullessiin kuntoutushakemuksiin, voivat hakea lisää määrärahaa syksyn jaossa.

Sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevat lukumäärätiedot Valtiokonttori saa Kelan rintamalisänsaajien tiedoista ja arviomääristä. Valtiokonttori antaa kunnille vuosittain ohjeet määrärahan käytölle. Ohjeissa korostetaan mahdollisimman joustavaa ja veteraanien yksilöllistä kuntoutus- ja palvelutarvetta arvioivaa menettelytapaa kuntoutukseen ohjautumisessa. Kela luovuttaa vuosittain kunnille rintamalisän saajien henkilötiedot, jolloin kunnilla on mahdollisuus palveluohjaukseen, kutsua rintamaveteraanit terveystarkastukseen, tehdä yksilöllisiä palvelutarpeiden arviointeja ja kotikäyntejä sekä helpottaa kuntoutukseen hakeutumista. Tällä menettelyllä on edistetty kuntien määrärahan käyttöä ja rintamaveteraanien mahdollisuutta päästä kuntoutukseen.

Rintamaveteraanien kuntoutuksen tavoitteena on vuosittaiseen yksilölliseen kuntoutukseen pääsy. Kelan tilastojen perusteella yli 90 -vuotiaista suomalaisista 28 prosenttia on pysyvässä laitoshoidossa tai tehostetun palveluasumisen piirissä. Sotkanet- tiedoston mukaan 80 -vuotiaista pysyvässä laitoshoidossa on 14 prosenttia iäkkäistä suomalaisista.

Kunta voi järjestää kuntoutus- ja avopalvelut monin eri tavoin. Osin tästä johtuu, että alueelliset erot kuntoutukseen pääsyssä vaihtelevat. Laitoskuntoutukseen ohjataan edelleen kunnissa veteraaneja ja laitoskuntoutukseen on vuonna 2014 käytetty edelleen noin puolet kuntoutusmäärärahasta. Lähtökohtana on veteraanien toivomus kuntoutusmuodosta ja -paikasta.

Varsin moni kunta hoitaa kuntoutuksen esimerkillisesti ja hyviä malleja on tarjolla, myös ohjekirjeessä. Kotiin vietävien kunnallisten avopalvelujen toteutuminen kunnissa on parantunut vuosi vuodelta. Valtiokonttori on ohjannut vuoden 2015 rahasta jo 10 milj. euroa avopalveluihin. Tarkoituksenmukaista on lisätä näihin palveluihin kohdennetun määrärahan suuruutta, koska on nähtävissä, että veteraanit eivät jaksakaan osallistua entisessä määrin enää kuntoutukseen, vaikka se toteutettaisiinkin ko-

tona. Avopalveluille on selvästi tarvetta. Siksi on tarkoituksenmukaista ja järkevää tarkastella muuttuvan kysyntätilanteen mukaan rintamaveteraanien kuntoutusmäärän kohdentamista varsinaiseen kuntoutukseen ja kotiin vietäviin avopalveluihin. Tämä edellyttää kunnissa entistä tarkempaa määrärahan seurantaa ja yksilöllistä palvelujen suunnittelua. Veteraanien laituskuntoutuksen vaikuttavuudesta ei ole selkeää näyttöä. Iäkkäiden pitkäaikaissairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa edullisimmat vaikutukset saadaan, kun harjoitetaan kestävyys- ja voimaominaisuuksia sekä liikehallintakykyä, tavallisimmin tasapainoa. Tuloksellisuutta parantaa harjoitusominaisuuksien siirtovaikutus arjen toimintojen harjoitteluun.

Määrärahan tarvetta ja riittävyyttä on iäkkäiden kuntoutujien osalta vaikea arvioida etukäteen, veteraanien vuosittainen poistuma korkeissa ikäluokissa alkaa kiihtyä samalla kun veteraanien kunto ja kyky kuntoutua ja hyötyä kuntoutuksesta heikkenee. Laituskuntoutus ei enää parhaimmillaan vastaa iäkkäiden kuntoutujien tarpeisiin. Ennakoarviointia vaikeuttaa myös se, että kunnat, jotka palauttavat rahaa tai ne, joilta jää vuoden aikana uupumaan rahaa, vaihtelevat.

Veteraanikuntoutusmäärärahan tasoa on usein tarkistettu eduskunnassa; merkittävimmin vuodelle 2013, kun sekä hallitus että eduskunta juhlaistunnossaan nostivat kuntoutusmäärärahaa 6 miljoonaa, jolloin rahaa oli yhteensä käytettävissä 36,6 milj. euroon. Tämä johti vuonna 2014 siihen, että rahaa palautui kunnista 1,6 milj. euroa. Kaikki lisärahaa hakenneet saivat myös sitä. **Vuonna 2015 määrärahaa on käytettävissä 30,6 milj. euroa. Tähän määrärahaan on lisätty vuodelta 2014 kunnilta palautuneet käyttämättä jääneet rahat 1,3 milj. euroa.** Valtiokonttori jakaa lokakuussa 2015 jälkijaossa lisärahaa kunnille, joilta on alkuvuonna 2015 raha loppunut yhteensä noin 3,4 milj. euroa.

Vaikka määräraha on laskenut vuosittain veteraani-ikäluokkien poistuman suhteessa, määräraha veteraania kohden on noussut. Vuodelle 2016 ehdotetun 25,4 milj. euron kokonaissumman suhteessa veteraania kohden määrärahaosuus kasvaa noin 50 euroa. Pieni veteraania kohden laskettu nousu kompensoi veteraanien iästä johtuvaa palvelutarpeiden kasvua. Kuntoutuksen oikeutetuista kuntoutusmäärärahan turvin erilaisia palveluja saa noin 70 prosenttia. Edellytyksenä on, että kunnassa kuntoutus on asianmukaisesti hoidettu. Riittävyyttä arvioitaessa rahamäärää oleellisempi kysymys on, miten kunta käyttää määrärahan ja ohjaa veteraaneja heidän toimintakykyään tukeviin, monipuolisiin palveluihin. Laituskuntoutuksen vaikuttavuutta tulisi arvioida ja sen hyötyä jokaisen kuntoutujan kohdalla suhteessa laituskuntoutuskustannukseen. Lähellä kotia ja kotona tuotetulla palvelulla on suoraa vaikutusta omassa elämänpiirissä selviytymiselle

Sotainvalidien palveluissa tavoitteena on **kunnallisten avopalveluiden haitta-asterajan alentaminen nykyisestä 15 prosentista vielä 10 prosenttiin**. STM on esittänyt kehyksiin määrärahan tarpeen ja sotilasvammalain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna 2017. Muutoksen arvioidut kustannukset ovat noin 5,2 milj. euroa.

Sotainvalidien korvausjärjestelmää on uudistettu näihin päiviin asti. Viimeisin haitta-asterajoja koskeva muutos tuli voimaan 1.7.2015, kun eduskuntaryhmien puheenjohtajien yhteisen lakialoitteen pohjalta avopalvelujen haitta-asterajaa laskettiin 20 prosentista 15 prosenttiin. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys sotilasvammalain 6 e §:n muuttamisesta siten, että vastaava muutos tulisi voimaan 1.1.2016 alkaen myös Ruotsissa asuvia vahingoittuneita ja sairastuneita koskien.

Sotainvalidien lainsäädäntöä on uudistettu, määrärahoja ja erityisetuuk-sia on lisätty säännöllisesti ja näin on tarkoitus jatkossakin tehdä valtion-talouden mahdollisuuksien mukaisesti. Tämän vuoksi etuuksien laajen-tamisessa ja haitta-asterajojen alentamisessa on mahdollista edetä asteit-tain.

